

організовані групи та злочинні організації чітко обізнані про форми і методи роботи оперативних підрозділах та мають в своєму розпорядженні коштовні та сучасні технічні засоби.

Щодо матеріальних проблем, слід зазначити, що на сьогодні в державі створені такі органи як Національне антикорупційне бюро України, Державне бюро розслідувань, Бюро економічної безпеки, всі вищезазначені державні органи мають у своєму складі оперативних працівників, однак жоден з вищевказаних органів не має власного інституту з підготовки кадрів на відмінно від Національної поліції України. Достатнє матеріальне забезпечення працівників вищевказаних органів створює відтік кваліфікованих кадрів з оперативних підрозділів та інших органів Національної поліції України. Наявність достатнього матеріального забезпечення вищевказаних органів, дозволяє якісно та ефективно проводити оперативно-технічні заходи та негласні слідчі розшукові дії в той час як підрозділи Національної поліції України в більшості випадків такої можливості не мають. Окрім того, в Національній поліції України майже відсутнє фінансування на підвищення кваліфікації працівників оперативно-технічних підрозділів.

Підсумовуючи вищевикладене, можна дійти до того, що для ефективної боротьби з організованою злочинністю підрозділи Національної поліції України повинні мати достатнє матеріальне забезпечення, та застосовувати більш сучасні підходи до організаційно-управлінських рішень направлених на боротьбу з організованою злочинністю.

Черненко Анатолій Павлович

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПРОЦЕДУРА ОБШУКУ ПОТРЕБУЄ СПРОЩЕННЯ

Протидія організованій злочинності тривалий час перебуває у полі зору правоохоронних органів не лише України а й у всього світу. Проблеми протидії організованій злочинності охоплюють багато сфер людського життя, бо стосуються виховання людей, їх освіти, культурного рівня, стану економіки держави, рівня правоохоронної системи тощо. Слід наголосити, що визначити найважливішу сферу із названих вище у протидії організованій злочинності не можливо. Ми не претендуємо на істину у останній інстанції, але маємо щодо цього питання власну точку зору і вважаємо протидію організованій злочинності питанням комплексним, котре охоплює не лише названі сфери людського життя, а є набагато складнішим явищем. Саме тому, з метою вирішення цих питань державою створені спеціальні інститути, лабораторії тощо. Думається, такий підхід є виправданим, бо серйозна проблема потребує й серйозних або професійних зусиль.

Разом з тим, хотілось би висловити й власні пропозиції щодо удосконалення окремих шляхів такої протидії.

Перш за все, хотілось би декілька слів сказати щодо вживання терміну «протидія організований злочинності». На наш погляд, слово «протидія» у цьому словосполученні потребує заміни на слово «боротьба». Пояснимо. Відповідно до Академічного тлумачного словника (1970—1980 «Протидія ї, жін. Дія, що спрямована проти іншої дії, перешкоджає їй» [1]. Відповідно до того ж словника «Боротьба. Активне протиправство, зіткнення між протилежними соціальними групами, станами, протилежними напрямками, течіями в суспільстві і т. ін. з ким — чим, проти кого — чого. Діяльність, що має на меті подолати або знищити кого-, що-небудь [2]. Отже, на наш погляд, метою боротьби з організованою злочинністю слід ставити не просто протидіяти їй, а викоринити таке явище, знищити його, що й відповідає змісту слова «боротьба». Певна річ, ми розуміємо, що викоринити організовану злочинність як негативне явище в цілому – завдання далекої перспективи, але знищити її на певній території чи в певній галузі, завдання є цілком підйомним.

Також слід нагадати, що боротьба із злочинністю, у тому числі й з організованою злочинністю, здійснюється виключно державними органами та їх посадовими особами виключно у межах кримінального процесу, бо саме тут, специфічними засобами встановлюється факт вчинення злочину, осіб, які його вчинили та вживаються заходи до притягнення винуватих у вчиненні злочину до кримінальної відповідальності. Саме таким чином організована злочинність знищується на певний строк через викриття та ізоляцію учасників названої злочинності (оргзлочинності). Певна річ, сфера кримінального процесу й створена для боротьби із злочинністю, а чи є вона досконалою та чи повною силою застосовується у боротьбі із організованою злочинністю? Звісно, як і будь-яка людська діяльність, кримінальний процес потребує постійної уваги і удосконалення. На окремих аспектах удосконалення кримінального процесу й хотілось би звернути увагу наукової громадськості.

Особливого занепокоєння, на наш погляд, заслуговує такий кримінальний процесуальний засіб як обшук.

На наш погляд, процедура обшуку є занадто складною, містить багато зайвих елементів процедури, які й заважають ефективній боротьбі із злочинністю і робить обшук малокорисним у боротьбі із організованою злочинністю. Доведемо свої висновки на конкретному прикладі, який є типовим і цілком дохідливо ілюструє нашу правоту. Якщо процедуру обшуку для показовості спростити, то вона виглядає так:

Відповідно до ст.ст. 234-236 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) у разі необхідності провести обшук слідчий за погодженням з прокурором або прокурор звертається до слідчого судді з відповідним клопотанням, до якого мають бути додані оригінали або копії документів та інших матеріалів, якими прокурор, слідчий обґрунтовує доводи клопотання, а також витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, в рамках якого подається клопотання.

Клопотання про обшук розглядається у суді в день його надходження за участю слідчого або прокурора. **Слідчий суддя відмовляє у задоволенні клопотання про обшук**, якщо прокурор, слідчий не доведе наявності достатніх підстав вважати, що:

- 1) було вчинено кримінальне правопорушення;
- 2) відшукувані речі і документи мають значення для досудового розслідування;
- 3) відомості, які містяться у відшукуваних речах і документах, можуть бути доказами під час судового розгляду;
- 4) відшукувані речі, документи або особи знаходяться у зазначеному в клопотанні житлі чи іншому володінні особи;
- 5) за встановлених обставин обшук є найбільш доцільним та ефективним способом відшукування та вилучення речей і документів, які мають значення для досудового розслідування, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб, а також заходом, пропорційним втручанням в особисте і сімейне життя особи.

У разі відмови у задоволенні клопотання про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи слідчий, прокурор не має права повторно звертатися до слідчого судді з клопотанням про дозвіл на обшук того самого житла чи іншого володіння особи, якщо у клопотанні не зазначені нові обставини, які не розглядалися слідчим суддею.

Перед початком виконання ухвали слідчого судді особі, яка володіє житлом чи іншим володінням, а за її відсутності - іншій присутній особі повинна бути пред'явлена ухвала і надана її копія.

Другий примірник протоколу обшуку разом із доданим до нього описом вилучених документів та тимчасово вилучених речей (за наявності) вручається особі, у якої проведено обшук, а в разі її відсутності - повнолітньому членові її сім'ї або його представникові, або представникові підприємства, установи або організації, якщо обшук проводиться там.

Обшук житла чи іншого володіння особи на підставі ухвали слідчого судді в обов'язковому порядку фіксується за допомогою аудіо- та відеозапису [3].

Як бачимо, з моменту коли у слідчого з'явилися підстави для проведення обшуку і до його проведення необхідний термін, якнайменше доба і це за сприятливих умов, а за несприятливих умов, коли прокурора немає на місці, чи він зайнятий у суді чи інших важливих справах, такий термін може значно розтягнутися у часі. Ми не говоримо про час який потрібний слідчому для підготовки клопотання та ряду документів, так званих, додатків до клопотання. Слідчому судді теж треба певний час для ознайомлення із клопотанням слідчого та додатками до нього. Йти на проведення обшуку одному слідчому без певної фізичної, оперативної та технічної підтримки це провал у такому важливому заході. На ці організаційні питання теж треба певний час. До речі, ці організаційні питання лягають на плечі, як правило, виключно слідчого. На його плечі лягають й питання матеріального забезпечення оргтехнікою,

транспорт, папером тощо. Як бачимо процедурні питання підготовки до обшуку займають до 70% відсотків всієї роботи по проведенню обшуку. А уявіть ситуацію, коли слідчий проводячи обшук у простій справі, виявляє ознаки організованої злочинності. Таке у практичній ситуації зустрічається і у слідчого з'являються підстави та виникає необхідність у проведенні обшуку у декількох осіб у різних місцях. Ось тут слідчому не позаздриш, а головне чи дає законодавство такому слідчому шанси на успіх? У реальності слідчому необхідно встановити точні адреси майбутніх місць обшуків, якщо це стосується місця проживання, то кому воно належить, здобути дані чи є там шукані об'єкти, підготувати клопотання про проведення обшуку і чисельні додатки до нього, узгодити клопотання у прокурора, організувати такі обшуки тощо. Як бачимо процедура обшуку, а особливо підготовчі дії до нього, а точніше, дії щодо ухвалення рішення про його проведення містять багато такого, що, на наш погляд, суттєво не впливає на законність обшуку чи ухвалення рішення щодо його проведення. При чому складається враження, що вся процедура ухвалення рішення про проведення обшуку є суттєвою перешкодою до його проведення. Можна думати, що така процедура ухвалення рішення про проведення обшуку є гарантією якісного розслідування випадків незаконного проведення обшуків, але чи потрібна така складна система документування саме рішення про проведення обшуку. Що зміниться, якщо слідчий усно повідомить прокурору та слідчому судді підстави для проведення обшуку чи сфотографує конкретні обставини, що на його думку, є підставами для проведення обшуку і через Вайбер направить їм, а слідчий суддя через Вайбер направить зображення рішення про проведення обшуку. На нашу думку, головне дати можливість слідчому зосередити всю свою увагу на самому обшуку таким чином, щоб він був максимально ефективним і результативним з точки зору мети його проведення.

Отже, законодавство у частині порядку ухвалення рішення про проведення обшуку потребує суттєвого спрощення.

Список використаних джерел:

1. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970—1980) URL: <http://sum.in.ua/s/protydija>
2. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970—1980) URL: <http://sum.in.ua/s/borotjba>
3. Кримінальний процесуальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n676>